Motion

1981/82: 2141

av Stig Alemyr m. fl.
Kommunal högskoleutbildning m. m. (prop. 1981/82:89)

I regeringens proposition 1981/82:89 om kommunal högskoleutbildning m. m. tas ställning till ett antal frågor om vissa vårdutbildningar i högskolan. Vi vill med anledning av detta anföra följande.

Huvudmannaskapsfrågor

Bl. a. med anledning av en motion (1976/77:1407) från socialdemokraterna beslöt riksdagen vid 1977 års riksmöte (UbU 1976/77:20, rskr 1976/77:246) att en förutsättningslös utredning av frågan om ett enhetligt huvudmannaskap för högskolan skulle genomföras. Det socialdemokratiska motionskravet utgick från den principiella synen att högskoleutbildning borde vara en statlig angelägenhet sett mot bakgrund av riksdagens beslut 1975 med anledning av proposition 1975:9 om reformering av högskoleutbildningen m. m. (UbU 1975:17, rskr 1975:1979).

Huvudmannaskapskommittén har i sitt betänkande Enhetligt huvudmannaskap för högskolan – Förstatligande av de medellånga utbildningarna (SOU 1981:9) presenterat två jämbördiga alternativ. Av betänkandet framgår att både ett statligt och ett kommunalt huvudmannaskap kan tillgodose kraven på utbildningens kvalitet och förverkliga de mål som föreskrivs i högskolelagen. Betänkandet utmynnar i förslag om att huvudmannaskapet för de medellånga vårdutbildningarna överförs till staten.

Sedan riksdagen tagit ställning för en förutsättningslös utredning om huvudmannaskapet har riksdagen beslutat om reformering av de medellånga vårdutbildningarna (prop. 1978/79:197, UbU 1979/80:7, rskr 1979/80:100). Det innebär att studieorganisation, utbildningsplaner och tillträdesbestämmelser för dessa utbildningslinjer anpassats till högskolereformen i övrigt.

I den nu föreliggande propositionen (prop. 1981/82:89) föreslås ett fortsatt kommunalt huvudmannaskap för vissa vårdutbildningar i högskolan, ett fortsatt statligt huvudmannaskap för sjukgymnastutbildningen i Stockholm och Lund samt ett fortsatt enskilt huvudmannaskap för de enskilda sjuksköterskeskolorna i Stockholm.

I enlighet med huvudmannaskapskommittén anser vi att ett enhetligt statligt huvudmannaskap vore att föredra. Utredningen har emellertid visat att även med ett landstingskommunalt huvudmannaskap kan utbildningen utvecklas i enlighet med högskolans mål. När därtill kommer att ett överförande skulle innebära kraftigt ökade statsutgifter accepterar vi

propositionens förslag om ett fortsatt kommunalt huvudmannaskap för de medellånga vårdutbildningarna.

Riksdagen har fattat ett principbeslut om att inom ramen för en ny rehabiliteringslinje samordna sjukgymnast- och arbetsterapeututbildningarna (prop. 1978/79:197, UbU 1979/80:7, rskr 1979/80:100).

Enligt huvudmannaskapskommitténs uppfattning talar starka skäl för att dessa utbildningar får en såväl innehållsmässig som organisatorisk samordning och därmed ett enhetligt huvudmannaskap.

Regeringen föreslår nu i proposition 1981/82:100, bil. 12, att rehabiliteringslinjen skall inrättas. Enligt vår mening bör denna utbildningslinje få ett enhetligt huvudmannaskap. Föredraganden antyder i proposition 1981/82:89 själv de problem som kan uppstå med ett splittrat huvudmannaskap för en utbildningslinje på samma ort. Han pekar bl. a. på behovet av samordning mellan de båda utbildningarna för att kunna uppfylla målen för en sammanhållen rehabiliteringslinje. Sjukgymnastutbildningen i Stockholm resp. Lund riskerar vid ett fortsatt statligt huvudmannaskap att bli isolerad från arbetsterapeututbildningen och övrig kommunal högskoleutbildning.

Eftersom ett enhetligt huvudmannaskap för de medellånga vårdutbildningarna enligt vår mening är att föredra bör riksdagen nu fatta principbeslut om att de statliga sjukgymnastutbildningarna i Stockholm och Lund överförs till berörda landstingskommunala huvudmän.

Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts om de statliga sjukgymnastutbildningarnas överförande till landstingskommunalt huvudmannaskap.

I konsekvens med det förra ställningstagandet anser vi att de tre enskilda sjuksköterskeskolorna – Sophiahemmets, Röda korsets och Ersta diakonisällskaps sjuksköterskeskolor i Stockholm – bör överföras till Stockholms läns landsting.

Huvudmannaskapskommittén har enligt vår mening på ett övertygande sätt visat nackdelarna med ett fortsatt enskilt huvudmannaskap. Kommittén framhåller att ett enhetligt huvudmannaskap ökar möjligheterna till en likvärdig tillämpning av gällande utbildningsplaner. De resursmässiga och organisatoriska förutsättningarna för verksamheten blir då mer likvärdiga. Regeringen bör därför medverka till att överläggningar mellan de berörda huvudmännen och Stockholms läns landsting kommer till stånd i denna fråga.

Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad som nu anförts om överförande av enskilda sjuksköterskeskolor till Stockholms läns landsting.

Påbyggnadslinjer

Vidareutbildning av sjuksköterskor

I proposition 1981/82:89 föreslås att vidareutbildningen i medicinsk och kirurgisk sjukvård av grundutbildade sjuksköterskor efter den 1 juli 1983 ersätter med en kompletterande utbildning om tio veckor. Denna kurs skall då ersätts den nuvarande utbildningen i medicinsk och kirurgisk sjukvård och ge motsvarande kompetens.

En ny utbildningslinje, hälso- och sjukvårdslinjen, har inrättats från den 1 juli 1982. Den inkluderar både grundutbildningen av sjuksköterskor och en vidareutbildning motsvarande den nuvarande vidareutbildningen i medicinsk och kirurgisk sjukvård.

Antalet grundutbildade sjuksköterskor som saknar vidareutbildning är mycket stort. UHÄ har i sin petita beräknat att nuvarande vidareutbildning bör avvecklas senast vid utgången av år 1985.

Ändå anges ett behov av kompletterande utbildning därefter för 4 000–5 000 sjuksköterskor under 1980-talet. Enligt SHSTF:s (Svenska hälso- och sjukvårdens tjänstemannaförbund) utredningssektions undersökning torde det röra sig om 15 000–16 000 grundutbildade sjuksköterskor som saknar vidareutbildning. De sjuksköterskor som genomgått eller genomgår den nuvarande utbildningen har av riksdagen förutsatts få möjlighet att genomgå vidareutbildning i medicinsk och kirurgisk sjukvård.

Situationen på arbetsmarknaden inom vården har hösten 1981 drastiskt försämrats. Av de grundutbildade sjuksköterskor som gick ut våren 1981 har en stor del inte inte kunnat få något arbete. Många har återgått till de tjänster som sjukvårdsbiträden eller undersköterskor vilka de innehade före sin sjuksköterskeutbildning. Antalet arbetslösa inom dessa grupper har ökat mycket kraftigt.

Genom svårigheten att få praktikplatser som sjuksköterskor kommer de inte heller att ha möjlighet att söka till den avkortade kompletteringsutbildning som föreslås ersätta den nuvarande vidareutbildningen. Den nuvarande vidareutbildningen i medicinsk och kirurgisk sjukvård bör därför anordnas t. o. m. 1985.

Mot den bakgrund som här redovisats bör en förutsättningslös utredning genomföras om innehåll och längd i den kompletteringsutbildning som framdeles skall ersätta nuvarande påbyggnadslinje om 20 poäng i medicinsk och kirurgisk sjukvård, för studerande som genomgått äldre studieordning.

Omständigheter som bör beaktas i ett sådant utredningsarbete är bl. a. att nya arbetsuppgifter har tillkommit, att synen på hälso- och sjukvårdsarbetet har vidgats och att forskningsanknytningen av utbildningen skall tillgodoses.

Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad som här anförts om en förutsättningslös utredning om påbyggnadsutbildning i medicinsk och

kirurgisk sjukvård för sjuksköterskor som genomgått äldre studieordning.

Med hänsyn till det på senare tid alltmer försämrade läget på arbetsmarknaden för grundutbildade sjuksköterskor vill vi även föreslå följande åtgärder.

Vid antagningarna till utbildning som startar höstterminen 1982 bör inget intag göras på den nuvarande grundutbildningen för sjuksköterskor om 65 poäng. De därigenom frigjorda resurserna bör omfördelas till ett ökat intag på vidareutbildning i medicinsk och kirurgisk sjukvård för studerande som genomgått äldre studieordning.

Det finns såväl arbetsmarknadspolitiska skäl som rättviseskäl för dessa åtgärder. F. n. råder ett överskott på enbart grundutbildade sjuksköterskor i förhållande till antalet lediga tjänster för dessa. Ett stort antal av dessa sjuksköterskor köar för att komma in på en vidareutbildning vilken skulle kunna ge dem behörighet till tjänster där arbetsmarknadsutsikterna är avsevärt gynnsammare än för sjuksköterskor med enbart grundutbildning. Om inte vidareutbildningskapaciteten väsentligt ökas och utbildningens kvalitet bibehålls kan en orättvis konkurrenssituation uppstå gentemot dem som kommer att ha examinerats enligt den nya studieordningen.

Vidareutbildning i psykiatri för grundutbildade sjuksköterskor som arbetat som skötare

Grundutbildade sjuksköterskor med skötareutbildning måste i dag genomgå vidareutbildning i psykiatri 20 poäng för att bli behöriga att arbeta som avdelningsföreståndare inom psykiatrin. Då dessa redan tidigare har erfarenhet av psykiatrivård, borde utbildning i arbetsledning m. m. om 10 poäng vara tillräcklig för anställning på arbetsledande befattningar.

Vi anser därför att nuvarande vidareutbildning i psykiatri om 20 poäng för grundutbildade sjuksköterskor som har arbetat som skötare bör avkortas till 10 poäng genom att utbildningens praktikdel utgår.

Påbyggnadsutbildning för sjukgymnaster

I proposition 1981/82:100, bil. 12, föreslås att en allmän utbildninglinje, rehabiliteringslinjen, med inriktningar mot sjukgymnastik resp. arbetsterapi inrättas den 1 juli 1983. I propositionen föreslås sedan planeringsramar för budgetåret 1982/83 som innebär en utökad utbildningskapacitet av såväl sjukgymnaster som arbetsterapeuter. Föredragande statsrådet säger sig därför vara beredd att biträda UHÄ:s och SÖ:s förslag om en påbyggnadslinje om 20 poäng med inriktning mot primärvårdens behov och en påbyggnadslinje om 20 poäng med inriktning mot somatisk och psykiatrisk vård för arbetsterapeuter. Linjerna avses starta 1 juli 1986. Föredraganden avser att i samband med nästa års budgetproposition återkomma med förslag dels till inrättande av påbyggnadslinjer, dels till lokalisering och dimensio-

nering av rehabiliteringslinjen och påbyggnadslinjerna. Föredraganden säger sig vara väl medveten om det behov av fortbildning som såväl sjukgymnaster som andra yrkeskategorier inom vårdsektorn har, men anser att stor försiktighet bör iakttas vad gäller inrättande av ytterligare påbyggnadsutbildningar med hänsyn till de begränsade utbildningsresurserna.

Enligt vår mening är dock behovet av fort- och vidareutbildning av sjukgymnaster så stort att vi förordar att en påbyggnadsutbildning om 20 poäng för sjukgymnaster inrättas.

Regeringen bör därför låta utreda den närmare utformningen av en sådan påbyggnadsutbildning. I det föreslagna beredningsarbetet bör företrädare för sjukgymnasternas fackliga organisation beredas tillfälle att delta, vilket inte var fallet i det tidigare arbetet inför inrättandet av rehabiliteringslinjen.

Planeringssystemet

Vi ansluter oss till det i propositionen föreslagna planeringssystemet, som innebär att riksdagen för den kommunala högskoleutbildningen fastställer planeringsramar per landstingskommun för dels allmänna utbildningslinjer, dels påbyggnadslinjer. Det är nämligen enligt vår mening av särskild vikt att riksdagen tar ställning till avvägning mellan omfattningen av å ena sidan grundutbildningar och å andra sidan påbyggnadsutbildningar.

Beslut om lokalisering av en utbildningslinje inom en landstingskommun eller motsvarande samt fördelningen på varianter bör, enligt föredraganden, fattas av huvudmännen själva efter samråd med berörda myndigheter på länsnivå så att de regionalpolitiska aspekterna beaktas.

Vi ansluter oss till detta, men enligt vår mening bör riksdagen klart uttala att samråd skall ske även med resp. regionstyrelse både vad beträffar lokalisering av en utbildningslinje och fördelning av denna på varianter för att ytterligare främja de regionalpolitiska aspekterna. En smidig anpassning till förändrade förutsättningar möjliggörs sedan också av att regionstyrelserna, enligt propositionens förslag, bemyndigas att omfördela utbildningsplatser och statsbidrag mellan landstingskommuner eller motsvarande inom regionen.

Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts om samråd mellan huvudmännen och resp. regionstyrelse.

Forsknings- och utvecklingstjänster

I propositionen föreslås en ny typ av tjänster i enlighet med lärartjänstutredningens förslag till tjänsteorganisation inom kommunal högskoleutbildning. Lärartjänstutredningen har benämnt tjänsten FoU-tjänst och syftet

med den nya tjänsten är dels att ansvara för utbildningens forskningsanknytning, dels att utveckla arbetet inom vårdorganisationen.

När det gäller behörigheten till dessa tjänster sägs i propositionen bl. a. att krav på doktorsexamen skall gälla. Vi anser för vår del att ett ställningstagande till behörighetsfrågan bör anstå till dess att den till våren 1982 aviserade propositionen med anledning av lärartjänstutredningens förslag föreligger.

Hemställan

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger till känna att regeringen bör uppta förhandlingar med berörda parter om att överföra de statliga sjukgymnastutbildningarna i Stockholm och Lund till resp. landsting,
2. att riksdagen som sin mening ger till känna vad som i motionen anförts om att överföra de tre enskilda sjuksköterskeskolorna i Stockholm till Stockholms läns landsting,
3. att riksdagen begär att regeringen låter utreda frågan om innehåll i och längd på den framtida kompletteringsutbildningen i medicinsk och kirurgisk sjukvård,
4. att riksdagen beslutar att inget intag görs till den nuvarande grundutbildningen för sjuksköterskor om 65 poäng som startar höstterminen 1982,
5. att, under förutsättning av bifall till yrkande 4, riksdagen beslutar omfördela de frigjorda resurserna till ett ökat intag på vidareutbildning i medicinsk och kirurgisk sjukvård om 20 poäng för studerande som genomgått äldre studieordning,
6. att riksdagen beslutar att den nuvarande vidareutbildningen i medicinsk och kirurgisk sjukvård om 20 poäng anordnas t. o. m. 1985,
7. att riksdagen som sin mening ger till känna att nuvarande vidareutbildning i psykiatri om 20 poäng för grundutbildade sjuksköterskor som arbetat som skötare bör avkortas till 10 poäng genom att utbildningens praktikdel utgår,
8. att riksdagen begär att regeringen låter utreda den närmare utformningen av en påbyggnadsutbildning för sjukgymnaster,

9. att riksdagen som sin mening ger till känna vad som i motionen anförts om samråd mellan huvudmännen och resp. regionstyrelse.

Stockholm den 27 januari 1982

STIG ALEMYR (s)
BENGT WIKLUND (s)
LARS GUSTAFSSON (s)
HELGE HAGBERG (s)
LENNART BLADH (s)
LENA HJELM-WALLÉN (s)
KARL-ERIK HÄLL (s)
ING-MARIE HANSSON (s)
TORSTEN KARLSSON (s)
MARGIT SANDÉHN (s)
IRIS MÅRTENSSON (s)
LARS SVENSSON (s)
GÖRAN PERSSON (s)
MARGOT WALLSTRÖM (s)
ROLAND SUNDGREN (s)